

Φιλάνθρωπη, γλυκειά δουλεία

Σκέψεις επιπόλαιες πάνω στον Μεγάλο Ιεροεξεταστή του Ντοστογιέφσκι.

Η ζωγραφιά

Τους Αδελφούς Καραμαζώφ τους πρωτοδιάβασα σε πολύ νεαρή ηλικία. Τώρα που αναλογίζομαι και ξαναζώ το δέος και τη γοητεία που μέσα μου προκάλεσε εκείνη η πρώτη ανάγνωση, απορώ πώς γίνεται σε μία ηλικία άπειρη, αφελέστατη και φτωχή από βιώματα και απ' τα παθήματα των μαθημάτων, να διαισθάνεσαι και να κατανοείς τέτοια πράγματα;

Είναι αναγκαία η εμπειρία κι η αφή των τύπων των ήλων για να καταλαβαίνεις πραγματικότητες; Υπάρχει, όπως λέει ο Γιούνγκ, εντός μας η καθολική μνήμη των προγόνων μας που μας οδηγεί προς όσα δεν ξέρουμε ότι ξέρουμε; Λειτουργεί εντός μας κάποιο ένστικτο αλήθειας που ερεθίζεται ερήμην της δικιάς μας συναίσθησης, κι αναβοσβήνει φάρος αόρατου φαροφύλακα στις τρικυμίες μας;

Οπως και να είναι, τότε που διάβασα την ιστορία του Μεγάλου Ιεροεξεταστή στον πρώτο τόμο των παράφορων Καραμαζώφ, η φιγούρα του σχεδιάστηκε μέσα μου θεόρατη, σκληρή, σκιερή, αβάσταχτα σίγουρη, βαριά και επίφοβα επιβλητική σαν την φιγούρα της εξουσίας.

Τελευταία, φυλλομετρώντας ένα λεύκωμα με τις ζωγραφίες του Ιλία Γκλαζούνωφ που εικονογράφησε έργα του Ντοστογιέφσκι, στάθηκα παραξενεμένη μπρος στην ζωγραφιά του Μεγάλου Ιεροεξεταστή πλάι στη μορφή του Χριστού κατά τη νυχτερινή εκείνη φοβερή συνομιλία τους. Μία συνομιλία όπου ο ένας απ' τούς δύο συνομιλητές, ο κατηγορούμενος Ιησούς, μόνο σιωπούσε. Κοίταζα λοιπόν τη ρώσικη ζωγραφιά του Μεγάλου Ιεροεξεταστή και παραδεχόμουν πώς καμιά σχέση δεν έχει

τελικά με τη δική μου φαντασία. Συρρικνωμένος, καχεκτικός, βασανισμένος θα μέγα, με κουρασμένα απ' τον πυρετό τους μάτια. Δυστυχής. Δυστυχής. Δυστυχής.

Μα είναι άραγε έτσι η εξουσία; απόρησα. Είναι έτσι η κοσμική εξουσία;...Τι τυραννάει τόσο τον Μεγάλο Ιεροεξεταστή; Ποιά είναι η κόλαση του ευφύεστατου διανοούμενου Ιβάν Καραμαζώφ και ποιά η δικιά του απαντοχή;

Οχι, είναι αφέλεια να πιστεύουμε πώς το κακό δείχνει πανάσχημο. Πώς ο διάβολος φανερώνεται γκροτέσκα, με κόκκινα μάτια, μέ ουρά και με κέρατα, απειλώντας με τσουγκράνες στο χέρι. Ο διάβολος περίτεχνα θα μπορεί να ενδύεται την ομορφιά ενός αρχαγγέλου. Το κακό θα πρέπει να θυμίζει εξαιρετικά πειστικά το καλό. Κι ο εχθρός του ανθρώπου θα μπορεί να προτείνει για βαρύ όπλο του τον ανθρωπισμό. Καμιά δύναμη δεν είναι αποτελεσματικότερη από την κλαγιάρα αδυναμία και ο δεσποτικός Ιεροεξεταστής καθόλου δεν αποκλείεται να είναι ένας τυραννισμένος στοχαστής μιάς ανθρωπιστικής κοινωνιολογίας. Δεν υπάρχουν άλλωστε δεσμοφύλακες πιο σκληροί από εκείνους που παθιασμένα, θυσιαστικά σχεδόν, θέλουν "το καλό σου". Καμιά σοβαρή απειλή δεν πρέπει να θυμίζει απειλή, πρέπει να θυμίζει προσφορά. Η πραγματική ζωή είναι επικίνδυνα λεπτή, δεν έχει σχέση με τα ξεκάθαρα περιγράμματα των κόμικς, τίποτα πιο παραπλανητικό απ' το ευκολόνητο.

Ολη η προκλητική, η συχνά εξοργιστική επιμονή της ψυχοδυναμικής θεωρίας και της ψυχανάλυσης, αυτό προσπαθεί άλλωστε να πείσει. Πώς οι "καλοί", αφοσιωμένοι και θυσιαζόμενοι γονείς είναι που τροφοδοτούν τη ζωή

ακατάπαυστα με θυμωμένους ή μαραμένους δούλους. Οι πιο κοντινοί μας πάντοτε είναι οι πιο τρομαχτικοί ξένοι. Μονάχα στα όνειρα και στους επιάλτες μας το παραδεχόμαστε αυτό.

Ο διάλογος

“Ο Μέγας ιεροεξεταστής” - Ηλία Γκλαζούνωφ: Ζωγραφική από τα έργα του Ντοστογιέφσκη.

Ο Ιεροεξεταστής μιλάει συνεχώς με φλόγα. Όσο και να προσπαθεί να προκαλέσει αντίλογο, ο Ιησούς σιωπά. Κι όμως, το γεγονός μεταξύ τους είναι όντως ένας διάλογος. Ο λόγος της σιωπής Του είναι δραστικότερος, πιο αποκαλυπτικός από τις λέξεις. Όποιος αμφιβάλλει καίγεται να προβάλλει επιχειρήματα, καίγεται να πείσει μήπως πεισθεί και ο ίδιος. Τό κενό ύπαρξης δεν αντέχει τον εαυτό του μέσα σε ησυχία, αναζητά τρελαμένο περισπασμούς και ήχους. Η αυτοαμφισβήτηση συχνότατα γίνεται ισχυρογνωμοσύνη κι η ρητορική αγωνίζεται ασθμαίνοντας μήπως και μοιάσει με την ακατάδεχτη γνησιότητα. Είναι αδύνατον να μιλήσεις αυθεντικά αν δεν είσαι αυθεντικός, αδύνατο να πεισθείς όταν δεν πιστεύεις. Ο Ιεροεξεταστής έχει γι αυτό ασκήσει έξοχα την τέχνη του λόγου και τα επιχειρήματα. Τό έχει δραματικά ανάγκη ο ίδιος. Γιατί φέρει την κατάρα να είναι πανέξυπνος με ατροφική καρδιά. Δέν υπάρχει πιο φριχτός μόχθος από το να αγωνίζεσαι να χτίσεις καρδιά με υλικά τη σκέψη σου και τη λογική σου.

Κι όμως, είναι διάλογος κι ας σιωπάει ο Ιησούς. Ο Ιησούς πού δεν εμπλέκεται σε λόγια αφού είναι ο Λόγος. Πού είναι τόσο Είναι ώστε τίποτα δεν κάνει. Η συνοχή του Ενός δεν σκορπίζεται στις αντιλογίες του διχασμένου. Η Πίστη δεν αγωνιά. Η Παρουσία δεν εξηγείται. Η Παρουσία αυτή είναι πού ρίχνει λάδι στην φωτιά της

ευφράδειας του αλλου, όσο περνάει η ώρα και χάνει μέσα του έδαφος τόσο η πιθανότητα να καταδικάσει τον σιωπηλό συνομιλητή του στην πυρά αυξάνει. Δέν θα έχει σε λίγο ελπίδα άλλη απ' την πυρά. Νά καεί και να χαθεί. Σάν να μην υπήρξε, σάν να μην έ-

γινε ποτέ αυτός ο κουραστικός μονόλογος - διάλογος. Πρέπει να τον ξεχάσει, να γύρει, να κλείσει σφιχτά τα μάτια στο κρεβάτι του, πάνω στο μαξιλάρι μίας χρόνιας αβπνίας.

Όμως τι προσπαθεί να προβάλλει ως ζωή η πυρετώδης διάνοια του Ιεροεξεταστή και του δευτερότοκου Ιβάν Καραμαζώφ πού του κινεί τα νήματα από πίσω;

Στην εσωτερική περιπέτεια του μεγάλου Ιεροεξεταστή καταλυτικό ρόλο παίζει, μέσα στην ολισθηρή λεπτότητά της, η έννοια της Συμπόνιας. Όλη η θεωρία και η πράξη του Ιεροεξεταστή, όλη η φλογερή επιχειρηματολογία του απ' την αρχή ως το τέλος, ξεκινά από το γεγονός ότι συμπονά και θέλει να βοηθήσει τον άνθρωπο. Αν ο Ιεροεξεταστής δόλια υποκρινόταν τον φιλόανθρωπο, τα πράγματα θα ήταν εύκολο να τακτοποιηθούν, να αξιολογηθούν, και με ήσυχη τη συνείδηση να επαναπαντούμε σε συμπεράσματα κρυστάλλινα. Είναι πιο ξεκάθαρη η απάτη από την πλάνη, πιο αναγνωρίσιμος ο δόλος απ' το λάθος.

Όμως ο Ιεροεξεταστής ειλικρινά συμπονά τον άνθρωπο και θέλει το καλό του. Η δική του διεισδυτική ευφροία του επιτρέπει να αντιλαμβάνεται το φοβερό βάρος της Ελευθερίας πάνω στους ώμους του ανθρώπου. Ο Χριστός ήρθε να τυραννήσει τον άνθρωπος μ' ένα ανυπόφορο δώ-

ρο, μ' ένα δυσβάσταχτο άγχος: την απόλυτη ελευθερία του ναι ή του όχι. Μιά ελευθερία χωρίς ανακουφιστικά σύνορα, χωρίς ρολόγια και πυξίδες, χωρίς τιμωρίες, ούτε καν έπαθλα προς κάθε τραγικό δρομέα πού την κυνηγά.

Ο Χριστός σου επιτρέπει να κάνεις λάθη, να κάνεις και το κακό. Τίποτα δεν έχει αξία απ' όσα διαλέγεις αν δεν στο επέτρεπε. Επειδή σ' αγαπά απέραντα, σέ επιθυμεί ελεύθερο.

Άσε με να κάνω λάθη" έλεγε εκείνο το ροκ τραγουδάκι όταν κι εγώ διαπληκτικίζομουν οδυνηρά και γραφικά με τον πατέρα μου πού πάντα κοιμάται και ζει "για το καλό μου". Άσε με να κάνω λάθη τον ικετεύα. Άσε με για το καλό μου να κάνω το κακό μου.

Για τον Χριστό ο άνθρωπος πρέπει να παραδεχθεί πώς είναι προικισμένος με ελεύθερη βούληση, μέ την ευχέρεια δηλαδή να αμαρτάνει ελεύθερα. Για τον ανθρωπιστή όμως Ιεροεξεταστή αυτό δεν είναι προικιό αλλά κατάρα. Δέν είναι ανακούφιση αλλά βάρβαρη σκληρότητα. Αν ο Χριστός ήταν καλόκαρδος δεν θα παιδεύε τον άνθρωπο εγκαταλείποντάς τον στην ερημιά της ελεύθερης βούλησής του.

Ακόμα κι ο ίδιος ο Ιησούς εξορίστηκε σε μία τέτοια έρημο προκειμένου να παλέψει φριχτά με τον Πειρασμό πού τόσο δελεαστικά τον πειράζει. Αυτός όμως, ως Θεάνθρωπος, μπορεί να κάνει ότι θέλει τον εαυτό του. Είναι σαδιστικά άγριο να απαιτεί απ' τόν ταλαίπωρο άνθρωπο να του μοιάσει. Η προτροπή του "Θεοί γίνεσθαι", μοιάζει με άκαρδη ορφάνια. Μέ εγκατάλειψη βρέφους καταγής, στην παγωνιά μίας μανιασμένης χιονοθύελλας. Αυτό είναι για τον Ιεροεξεταστή η περίφημη ελευθερία του Χριστού. Μιά μανιασμένη χιονοθύελλα κι ο άνθρωπος εγκαταλειμμένο βρέφος.

Γι αυτό κι ο Ιεροεξεταστής πού αγαπά τον άνθρωπο, ξέρει να αγαπά με οίκτο. Είναι ένας ανθρωπιστής. Αποτάσσεται τον Θεό της ελευθερίας και αναλαμβάνει αυτός να γίνει Θεός

του οίκτου. Όχι, δέν παραδέχεται αυτή την φριχτή αναγκαιότητα του πόνου και της σταύρωσης. Για τον Ιεροεξεταστή δεν είναι καλοσύνη να μη θεωρείς τον άλλον αδύνατο. Δέν επιτρέπεται να του ζητάς τόσα πολλά, τόση αφόρητη ευθύνη. Αν τον νοιάζεσαι, πρέπει να κάνεις ακριβώς το αντίθετο: νά τον απαλλάξεις απ' την ευθύνη. Ξέρει καλά πώς για μία τέτοια ανακούφιση ο άνθρωπος λατρεύει να εξουσιάζεται, λατρεύει και προσκυνά κάθε δεσποτικό αρχηγό πού αποφασίζει για λογαριασμό του. Η ιστορία αποδεικνύει πώς τα πλήθη δοξάζουν με φανατισμό τον πιο καταπιεστικό δυνάστη, φτάνει να έχει τον τρόπο του να τους πείσει πώς θέλει το καλό τους, πώς ξέρει το καλό τους. Όσο πιο καταπιεστικός τόσο ποθητότερος, όσο πιο τυραννικός τόσο οι ίδιοι ανακουφίζονται απ' τόν τεράστιο μπελά: να επιλέγουν μόνοι τους για τη ζωή τους.

Τα τρία δώρα

Αποφάσισε λοιπόν να διορθώσει το δρόμο του Χριστού και να χαρίσει στους ανθρώπους εκείνο πού θα τους ηρεμήσει, εκείνο πού θα τους νανουρίσει χαϊδεύοντας τους γλυκά συναίσθημα και αισθήσεις. Θά τους προσφέρει όλα όσα πρόσφερε ο Σατανάς στον Χριστό στην έρημο και πού

Εκείνος τα αρνήθηκε με περηφάνια: Ο Ιεροεξεταστής θα τους προσφέρει και θαύμα, και μυστήριο, και κύρος.

Μα πρώτα απ' όλα θα τους προσφέρει ψωμί. Κάθε λίθο θα τον κάνει ψωμί γιατί οι άνθρωποι πρέπει να είναι χορτάτοι. Όσο πιο πεινασμένοι τόσο πιο επαναστατικοί κι ευρηματικοί, τόσο πιο παράφορα γενναίοι. Τό γεμάτο στομάχι δίνει βαρύτητα, ακινησία, ακόμα και τις επαναστάσεις τότε μπορείς να ξεγελάσεις και να τις οδηγήσεις με χαρούμενα πλακάτ προς τη δική σου κατεύθυνση κι ας φωνάζουν. Ω, ας φωνάζουν!...Το να τους αφήνεις να φωνάζουν είναι μεγάλο τέχνασμα. Κάνει καλό στη χώνευση, είναι ευεργετικό στον ύπνο. Οποιος φωνάζει πολύ, ηρεμεί πολύ πιο σύντομα. Η ευζωία σε αιχμαλωτίζει στην απληστία της. Πάντα θα διεκδι-

Ποιά είναι η ζωή και ποιά η κόλαση του ευφρόσεντου, ορθολογιστή διανοούμενου **Ιβαν Καραμαζώφ**, που κινεί τα νήματα πίσω από τον Μ. Ιεροεξεταστή; (Ηλία Γκλαζούνωφ - "Άλμπουμι Ντοστογιέφσκη").

κείς το περισσότερο ευχάριστο κι οι επαναστάτες της ευζωίας είναι οι πλέον σκλάβοι. Είναι τόσο αχόρταγοι πού με το ελάχιστο εξαγοράζονται. Γιατί οι άπληστοι είναι οι διαρκώς πεινασμένοι.

Η εκκοσμίκευση ό,τι κι αν διατείνεται, έχει για μυστικό ιδανικό την ευδαιμονία. Η αρχή της ηδονής είναι η πιο καλά ριζωμένη. Μόνο η πνευματικότητα πεινάει για την ελευθερία πού δεν μπορεί παρά να είναι η ελευθερία απ' την κοσμική ηδονή. Ηδονή για κύρος, για ασφάλεια, γιά καθησυχασμό και παραμύθια, ηδονή για βλακεία και ηδονή για θάνατο.

Για τον Ιεροεξεταστή οι άνθρωποι είναι παιδιά πού δεν γίνεται να είναι ελευθερα. Πρέπει αδιάκοπα να τα νοιάζεται. Τα παιδιά τα ξεγελάς για να τα προφυλάξεις, απ' τον πόνο, απ' την καταστροφή.

Θα τους προσφέρει λοιπόν μαγεία και θα την ονομάσει, θαύμα. Ανά πάσα στιγμή ως Θεός-Μάγος θα παρεμβαίνει ακόμα και στους φυσικούς κανονισμούς και θα γίνεται απρόβλεπτος. Απρόβλεπτος τόσο πού θα τους αφαιρέσει την νηφαλιότητα, την κρίση και την διάκριση γιατί θα τους μαγεύει. Πότε με ταχυδακτυλουργίες ευχάριστες και πότε με τρομαχτικά ξαφνιάσματα θα τους κάνει να χάνουν τον έλεγχο, να είναι σε σύγχυση, να εξαρτώνται. Είναι τόσο ήσυχοι όταν εξαρτώνται, τόσο ευχαριστημένοι όταν φοβούνται. Μαθαίνονται σιγά αυτά, αλλά μαθαίνονται καλά.

Θα καλλιεργήσει το σκοτεινό μυστήριο και θα τους απαλλάξει απ' τον τεράστιο μόχθο της γνώσης και της περισυλλογής. Από το φορτίο του καθαρού νου και της καθαρής καρδιάς. Δεν θα χρειάζεται να στοχάζονται γιατί είναι πιο βολικό να πιστεύουν τυφλά. Μιά επιβεβλημένη πίστη είναι πολύ πιο εύκολη από μία πίστη πού έχεις ολομόναχος αποφασίσει. Κανείς δεν σου ζητάει ευθύνες αφού δεν μπορείς να κάνεις αλλιώς. Το κύ-

ρος του εξουσιαστή είναι πού τους δωρίζει αυτή την γλυκιά δικαιολόγηση τού: Δεν μπορείς να κάνεις αλλιώς. Και δεν μπορείς όχι γιατί στο απαγορεύω, αλλά γιατί είσαι τόσο αδύναμος, τόσο τρυφερά ανήμπορος και ευαίσθητος, πού δεν μπορείς να κάνεις αλλιώς. Εγώ λοιπόν πού σ' αγαπώ και για σένα θυσιάζομαι, τ' αναλαμβάνω όλα για λογαριασμό σου και σε ασφαλιζώ. Θα σου οργανώσω μεθοδικά την ασφάλεια της αγέλης ώστε ο προσωπικός παραδαρμένος άνθρωπος να βυθιστεί στην ηδονική μαλθακότητα του "γενικοανθρώπου". Θα γίνεις γενικοάνθρωπος με στολή. Με στολή κατηγορίας και στολή μόδας. Η ρουτίνα της μυρμηγκοφωλιάς είναι έξοχη. Ο αλλόκοτος Ιησούς τους προσφέρει επιλογές, όμως ο Ιεροεξεταστής θα τους απαλλάξει απ' τις επιλογές προσφέροντάς τους κάτι πιο εύκολο: υποχρεώσεις.

Αν ο Χριστός προσφέρει στον άνθρωπο τον πόνο, ο Ιεροεξεταστής θα προσφέρει τον φόβο. Είναι πιο εύκολα όλα έτσι. Ο φόβος αδυνατίζει τις συνειδήσεις και τις χειραγωγεί. Οι ειδήσεις για το τι συμβαίνει στον κόσμο και τι σημαίνει ζωή, απ' τη μία σε τρομάζουν κι απ' την άλλη σε κάνουν να νιώθεις τυχερός. Προς το παρόν! Φόβο απ' τη μία, ασφάλεια απ' την άλλη. Ποίος δεν ευγνωμονεί μετά από τέτοιες διπλοπρόσωπες παροχές; Είναι πιο εύκολο ν' αναστρέφεται το αξίωμα πώς, η ζήτηση καθορίζει την προσφορά. Η προσφορά του θα είναι εκείνη πού θα ορίζει τη ζήτησή τους. Αποφεύγονται εκπλήξεις επικίνδυνες και θα είναι πάντα έτοιμος να ανταποκριθεί σε ανάγκες. Οι άνθρωποι κατά βάθος τη γνωρίζουν την γλυκιά ευτυχία της σκλαβιάς τους. Κατά βάθος δεν έχουν μεγάλη διάθεση να εκτιμούν τον εαυτό τους. Ο Χριστός τους χαλάει αυτή την ευτυχία με την υπερβολική εκτίμηση πού τους έδειξε. Φαντάζονται πώς είναι πολύ κοπιαστική και μετελαϊδική τόση αυτοεκτίμηση. Σιγά το παραδέχονται πώς σε τούτο τον κόσμο, κι όπως έχουν τα πράγματα, ο δούλος

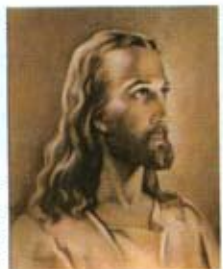
"Ο μεγάλος υπάχης" του Ελ Γκρέκο Περιβεβλημένος το κύρος της πολυτέλειας και τον πλούσιο θεολογικό λόγο της εκκοσμηκευμένης εξουσίας... Ποιά σχέση έχει με τον πλάμητα, μ' έναν απλό χιτώνα. Υιό του Ανθρώπου, που "δεν έχει, πού την κεφαλήν κλίνει;..."

περνάει πολύ πιο αμέριμνα απ' τον καθημένο τον αφέντη.

Η επικίνδυνη νοσταλγία

Όμως ξαφνικά, ο Χριστός ξανάρχεται. Περιφέρεται πάλι ξυπόλητος και αρχίζει να βάζει διάφορες ιδέες στα μυαλά των πιστών. Πάλι αρνιέται την εξουσία του κόσμου τούτου και κάθε κύρος. Πάλι μελαγχολεί όταν του γυρεύουν τον εκβιασμό της πίστης τους μέσα από θαύματα. Λέει πώς ήρθε να συμπληρώσει με φως τα σκοτάδια των παλιών Νόμων. Ξαναλέει πώς ο άνθρωπος δεν έχει ανάγκη αυτά που έμαθε πώς έχει ανάγκη. Τους ξυπνάει μία δίψα παράξενη, επίφοβη, δίψα ουρανού και αιωνιότητας, δίψα αγάπης, τους ξυπνάει μία επικίνδυνη νοσταλγία που δεν ξέρεις πού θα σε φτάσει.

Ο Λόγος, γελοιοποιεί, με την παραουσία Του, την φανταχτερή όψη των αρχόντων...

Ξαναθυμίζει πως μόνο ελεύθερος μπορείς ν' αγαπάς. Δεν ζητάει παρά να τον αγαπούν αλλά βεβαιώνει πώς άμα θέλουν μπορούν και να μην τον αγαπούν. Τίποτα άλλο στην ουσία. Τους τρελαίνει με το να μην τους ζητάει τελικά τίποτα, τους τρελαίνει με το να μην τους καταπιέζει. Ούτε απειλές ούτε ενοχές, η ζωή τους γίνεται τραγικά δύσκολη. Τους αγαπάει χωρίς να το αξίζουσαν κι είναι ανυπόφορο. Είναι αμετανόητος. Αρνιέται ακόμα και να μπει σε διάλογο με τον Ιεροεξεταστή, έτσι όπως αρνιόταν και στον Πιλάτο μία ενδιαφέρουσα φιλοσοφική συζήτηση "περί του τι είναι αλήθεια".

Ο Ιεροεξεταστής γίνεται όλο και πιο έξαλλος γιατί εκεί που όλα είχαν μπει σε μία τάξη, εκεί που είχε ερμηνεύσει στους ανθρώπους το Χριστό όπως έπρεπε, ο Χριστός ξαναεμφανίζεται πάλι. Μ' ένα κουρελιασμένο ρούχο, χωρίς κανένα γυαλιστερό κόσμημα, έτσι φτωχός γελοιοποιεί την όψη των αρχόντων. Από βολικό σύμβολο που τον είχαν κάνει, ξέφυγε απ' τις ερμηνείες που του δόσανε, ξανάγινε πραγματικός και κυκλοφορεί ζωντανός ανάμεσά μας. Τόσο ζωντανός που γίνεται επικίνδυνος, σχεδόν καταστροφικός για την ησυχία και την τάξη του κόσμου. Πάλι μάχαιρα, πάλι φωτιά, πάλι το τροπάρι της παλαβής ελευθερίας. Κι υπάρχουν πάντα κάποιοι ευκολόπιστοι, πάντα οι εκλε-

κτοί, πάντα το άλας της γης, κάπου, πάντα κάτι μέσα στον καθένα που θ' αναταραχθεί ίσως.

Ακόμα και ο Ιεροεξεταστής κινδυνεύει απ' τη σιωπή του Χριστού απέναντί του. Κάτι στο πρόσωπο του Χριστού τον κάνει ν' αμφιβάλει για τον εαυτό του. Θυμήθηκε πώς κάποτε λίγο έλειψε κι ο ίδιος να ακολουθήσει τον Χριστό, πώς κάποτε κι αυτός "έζησε μ' ακρίδες κι αγριόριζες" στην έρημό του. Πώς για λίγο ευλόγησε κι αυτός την ελευθερία, πώς παραλίγο να γίνει κι

αυτός ισχυρός ανάμεσα σε πνευματικά ισχυρούς και να αναζητά σαν τρελός τον επουράνιο αμφίβολο άρτο. Γρήγορα όμως συνήλθε και βάλθηκε να πολεμά τον Χριστό όπως πρέπει. Όχι άμεσα, όχι ανοιχτά, αλλά με Ερμηνείες. Βάλθηκε να τον διδάσκει στον κόσμο όπως ο Ιεροεξεταστής πιστεύει πώς ο Χριστός θα ήταν λογικό να ήτανε.

Κι εκεί που όλα πήγαιναν σχεδόν καλά, ξαναφάνηκε ο Χριστός ενοχλητικός ανάμεσά τους. Να του υπενθυμίσει όλα όσα με απίστευτο μόχθο πάλεψε χρόνια και χρόνια να ξεχάσει. Πρέπει γρήγορα να τελειώνει μαζί του.

Τον καταδικάζει με οργή στην επίγεια πυρά, μήπως επιτέλους γίνουσαν όλα τα παλιά λόγια του, κι όλη η τωρινή σιωπή του, ήσυχη στάχτη... Κι έτσι περίπου τελειώνει ο θρύλος του Μεγάλου Ιεροεξεταστή εμβόλιμος μέσα στα πάθη των Καραμαζώφ. Σαν σφήνα και σαν διάττοντας μέσα σε μαύρα τυπογραφικά στοιχεία.

Και συλλογίζομαι κι εγώ αν άξιζε τελικά να γράψω τόσα πολλά. Αν κάθε τόσο κι εγώ δεν πέφτω στον πειρασμό της επιχειρηματολογίας. Μέσα στον καθένα μας, ένας ακατάβλητος Ιεροεξεταστής πιο συχνά καταδικάζει παρά σιωπά.

Μήπως είναι καλύτερα να μην φλυνάρει κανείς τόσο πολύ ψάχνοντας φλογερά δήθεν για την αλήθεια; Μήπως, κι όπως ο ίδιος ο Ντοστογιέφσκι καταλήγει στους "Δαιμονισμένους" του, θα πρέπει να καταλήξουμε: **"Ακόμα κι αν κάποιος κατόρθωνε να αποδείξει ότι η αλήθεια βρίσκεται έξω απ' τον Χριστό, θα προτιμούσαν να παραμείνουν στον Χριστό παρά στην αλήθεια;"**.